

Kommunstyrelsen

Remiss – Översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:01

Yttrande till Socialdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

1. Kommunstyrelsen antar förslag till yttrande över betänkandet Översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:01, enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 27 maj 2020.

Sammanfattning

Socialdepartementet har remitterat betänkandet Översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:01. Betänkandet innehåller förslag till åtgärder som syftar till att förbättra arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt säkra att den assistansberättigades självbestämmande och integritet respekteras. Förslagen innebär i korthet att:

- skapa tryggare villkor för personliga assistenter och höja schablonbeloppet
- ändra ansvaret för sjuklönekostnader
- göra en översyn av hushållslagen
- ta fram utbildnings- och kunskapsmaterial
- ta fram ett kunskapsstöd för vårdnära uppgifter

Socialnämnden har berett betänkandet och lämnat synpunkter utifrån nämndens ansvarsområden. Kommunstyrelsen beslutar om ett yttrande där kommunens samlade synpunkter lämnas.

I förslaget till yttrande framgår att Nacka kommun i huvudsak är positiv till förslagen i betänkandet. Följande framhålls dock särskilt.

- Nacka kommun instämmer i att det är angeläget att arbetsvillkoren förbättras för denna arbetsgrupp. Enligt Nacka kommuns styrning och linje ska kravet om

kollektivavtalsliknande villkor inte lagregleras utan detta är något som ska regleras mellan arbetsmarknadens parter. Det ska noteras att det av utredningen framgår att 95 procent av assistenterna är knutna till kollektivavtal utan att detta är lagreglerat.

- Schablonhöjningen på tre kronor per timme, med anledning av att sjuklöneansvaret läggs över på anordnaren, motsvarar inte den kostnadsökning ansvarsöverflytten medför. Kostnaden för höjningen av schablonen ska finansieras genom motsvarande minskning av det allmänna bidraget till kommunen. Det är av yttersta vikt att säkerställa kostnadsneutraliteten för kommunerna, vilket inte av utredningen framgår hur eller till vilket belopp det ska göras.
- Delegering av hälso- och sjukvårdsinsatser inom personlig assistens har ofta blivit en förutsättning för verksamheten, vilket rimmar illa med att delegeringsmöjligheten endast ska användas i undantagsfall. Regionernas ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatserna och uppföljning av dessa bör därför förtydligas.

Ärendet

Bakgrund

Socialdepartementet har remitterat betänkandet Översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:01, till Nacka kommun. Betänkandet innehåller förslag till åtgärder som syftar till att förbättra arbetsförhållanden för de personliga assistenterna och samtidigt säkra att den assistansberättigades självbestämmande och integritet respekteras.

Direktiven för översynen kan sammanfattas i tre punkter:

1. Att undersöka arbetsförhållandena, inklusive arbetsledningsansvaret, för personliga assistenter samt redovisa om det finns skillnader mellan privata anordnare, kommuner, brukarkooperativ och assistansberättigade som själva anställer sina assistenter.
2. Att undersöka vilka arbetsuppgifter som kan ingå i yrket personlig assistent och hur behoven av kompetens tillgodoses i dag, om det finns skäl för det.
3. Att lämna förslag på åtgärder som syftar till att goda arbetsförhållande för personliga assistenter säkras samtidigt som den assistansberättigades självbestämmanderätt och integritet respekteras.

Nedan följer huvuddragen i förslagen.

Förslag om tryggare villkor för personliga assistenter

De personliga assistenter som är kommunalt anställda är som regel anslutna till kollektivavtal sedan tidigare, men inte alla privat anställda personliga assistenter. I utredningen anges att förslaget bedöms medföra tryggare arbetsvillkor för de personliga assistenterna. Detta medför en ökad kostnad för vissa privata utförare som nu till exempel inte betalar ut ob-tillägg och inte följer reglerna för lägsta tillåtna lön. Vidare framgår i utredningen att införandet av kollektivavtalsliknande villkor antas bidra till minskad brottslighet då det blir svårare att betala ut lön till personer som inte arbetar som personliga assistenter. Oseriösa aktörers intresse bör avta då möjlighet till vinst därmed minskar.

Förslag om förändrat ansvar för sjuklönekostnader samt höjning av schablonbeloppet

Idag får privata arbetsgivare ersättning av kommunen för sina assistenters sjuklön. Det föreslås att lagstiftningen ändras så att assistenternas arbetsgivare ansvarar för sin personals sjuklönekostnader och därmed får starkare ekonomiska incitament att förebygga sjukdom och arbetsskador för sina anställda. Arbetsgivare har möjlighet att påverka sjukfrånvaron genom ett aktivt arbetsmiljöarbete. Det skulle också innebära en markering om att arbetsgivaransvaret är detsamma inom assistansbranschen som inom andra branscher. Förslaget omfattar inte assistansanvändare som anställer sina egna assistenter. I dag står kommunen för administrationen samt kostnaderna för samtliga sjuklöner.

Schablonbeloppet föreslås höjas så att det kompenserar assistansutförarna. Kostnaden för att finansiera statens höjning av schablonen ska finansieras genom motsvarande minskning av det generella statsbidraget till kommunen eftersom kommunen inte längre kommer att behöva ersätta sjuklönekostnader som avser den statliga assistansen.

Förslag om översyn av hushållslagen

Det föreslås inga innehållsmässiga förändringar i lag (1970:943) om arbetstid i husligt arbete, men regeringen föreslås initiera en översyn av lagstiftningen.

Förslag om utbildnings- och kunskapsmaterial

Socialstyrelsen föreslås ta fram ett riktat kunskapsmaterial för personliga assistenter. Detta bedöms kunna leda till en bättre arbetsmiljö då de personliga assistenterna lättare får tillgång till introduktions- och utbildningsmaterial för att öka kunskapen i yrket och på så sätt minska osäkerheten kring olika arbetsmoment.

Förslag om tillsyn för egenvård och vård på delegation

Målet är att befintlig lagstiftning ska bli lättare att tillämpa för att osäkerheten för de personliga assistenterna ska minska. Förslaget är att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd om egenvård och hälso- och sjukvård på delegation inom personlig assistans. Syftet är att lättare förstå vilka regler som gäller. I förlängningen kommer det att bidra till bättre arbetsförhållanden för personliga assistenter och till att den egenvård och vård på delegation som assistenter utför blir säkrare.

Remissinstansens synpunkter

Stadsledningskontoret har remitterat betänkandet till socialnämnden samt därutöver gjort egna ställningstaganden. Nedan framgår i korthet deras synpunkter.

Socialnämnden

Socialnämnden ställer sig i huvudsak positiv till förslagen i betänkandet om översyn av yrket personlig assistent.

Tryggare villkor för personliga assistenter

Betänkandets förslag bidrar till att möjliggöra för de personliga assistenterna att få tryggare arbetsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska osäkerheten i sina arbetsuppgifter. Detta anses vara ett viktigt incitament för att förbättra villkoren för personer som är verksamma i yrket och kan bidra till en förbättrad kvalitet i omvårdnaden för de personlig assistansberättigade.

Förändrat ansvar för sjuklönekostnader samt höjning av schablonbeloppet

Förslaget om förändrat ansvar för sjuklönekostnader till att ålägga de privata assistansanordnarna att hantera sjuklönerna själva, anser socialnämnden är positivt då detta ger arbetsgivare möjlighet att påverka sjukfrånvaron genom ett aktivt arbetsmiljöarbete. Det bedöms ge ett minskat antal sjukdagar och därmed färre assistenter som arbetar hos respektive assistansberättigade, vilket i sin tur bör leda till ökad kontinuitet och kvalitet i assistansutförandet.

I betänkandet föreslås schablonbeloppet höjas så att det kompenserar assistansutförarna. Det bör tas i beaktande att lönsamheten för att bedriva personlig assistans är låg. Schablonbeloppet är lågt i jämförelse med exempelvis checkbeloppet för hemtjänst. Arbetsgivarnas ekonomiska villkor har betydelse för assistenternas anställningsvillkor. Den personliga assistentens kompetensutveckling ska inrymmas inom ramen för schablonersättningen och konkurrerar då ofta med assistansanordnarens kostnader för administration eller med assistansanvändarens omkostnader. Det är därför angeläget att schablonbeloppet täcker kostnader för assistentens kompetensutveckling. Socialnämnden ställer sig bakom förslaget till höjt schablonbelopp. Kostnaden för att finansiera höjningen av schablonen ska finansieras genom motsvarande minskning av det allmänna bidraget till kommunen. Socialnämnden anser att det är viktigt att denna minskning ska grunda sig på de verkliga sjuklönekostnaderna för kommunen.

Tillsyn för egenvård och vård på delegation

Förslaget om att ge Inspektionen för vård och omsorg i uppdrag att genomföra en tillsyn av hur regelverket för egenvård och hälso- och sjukvård tillämpas ser socialnämnden som positivt. Inom personlig assistans har delegering av hälso- och sjukvårdsinsatser ofta blivit en förutsättning för verksamheten, vilket inte är förenligt med att delegeringsmöjligheten bara ska användas i undantagsfall och endast om det är förenligt med god och säker vård. Avancerad hälso- och sjukvård bedöms som egenvård eller delegeras av hälso- och sjukvården i stor utsträckning till personer som ofta inte har någon formell kunskap, vilket kan leda till stora patientsäkerhetsrisker. Socialnämnden anser att Region Stockholms ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatserna och uppföljning av dessa bör förtydligas.

Stadsledningskontorets samlade bedömning

Stadsledningskontoret instämmer i synpunkterna från socialnämnden. I yttrandet till Socialdepartementet vill stadsledningskontoret särskilt betona följande punkter.

- Nacka kommun instämmer i att det är angeläget att arbetsvillkoren förbättras för denna arbetsgrupp. Enligt Nacka kommuns styrning och linje ska kravet om kollektivavtalsliknande villkor inte lagregleras utan detta är något som ska regleras mellan arbetsmarknadens parter. Det ska noteras att det av utredningen framgår att 95 procent av assistenterna är knutna till kollektivavtal utan lagreglering.
- Schablonhöjningen på tre kronor per timme, med anledning av att sjuklöneansvaret läggs över på anordnaren, motsvarar inte den kostnadsökning ansvarsöverflytten medför. Kostnaden för höjningen av schablonen ska finansieras genom motsvarande minskning av det allmänna bidraget till kommunen. Det är av yttersta vikt att säkerställa kostnadsneutraliteten för kommunerna, vilket inte av utredningen framgår hur eller till vilket belopp det ska göras.
- Delegering av hälso- och sjukvårdsinsatser inom personlig assistens har ofta blivit en förutsättning för verksamheten, vilket rimmar illa med att delegeringsmöjligheten endast ska användas i undantagsfall. Regionernas ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatserna och uppföljning av dessa bör därför förtydligas.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget om att ansvar för sjuklönekostnader övergår till assistansanordnarna medför minskad administration och kostnad för kommunen. Statens ökade kostnader finansieras genom en motsvarande minskning av den kommunalekonomiska utjämningen, vilket ska vara kostnadsneutralt för kommunen.

Konsekvenser för barn

Förslagen i betänkandet kan möjliggöra att de barn som berörs av förslagen kan få en utökad kvalitet på utförandet av insatsen och därmed en tryggare utförd personlig assistens med utökad kontinuitet. De får därmed förstärkt möjlighet att leva som alla andra i enlighet med den övergripande målsättningen i LSS.

Bilagor

1. Förslag till yttrande
2. Sammanfattning – Utredningen om översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:1
3. Protokollsutdrag från socialnämnden den 26 maj 2020 inkl tjänsteskrivelse

Lena Dahlstedt
Staddirektör
Stadsledningskontoret

Mikael Gustavsson Roxell
Tf Social- och äldredirektör
Stadsledningskontoret